

فرق بین مسلمان و مومن چیست؟

اعتقاد قلبی، اقرار زبانی و عمل کردن اعضاء به ارکان دین و قبول شریعت.

مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی به این پرسش که «فرق بین مسلمان و مومن در چیست؟» پاسخ داده است. به گزارش خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، در پاسخ این مرکز که آن را در اختیار ایسنا قرار داده، آمده است: «در اصطلاح، ایمان عبارت است از:

اعتقاد قلبی، اقرار زبانی و عمل کردن اعضاء به ارکان دین و قبول شریعت. امیرالمؤمنین علیه السلام در تبیین ایمان می‌فرماید: «الْإِيمَانُ تَصْدِيقٌ بِالْجَنَّةِ وَ إِقْرَارٌ بِالْإِسْنَاءِ وَ عَمَلٌ بِالْأَرْكَانِ؛ (1) ایمان تصدیق به قلب و اظهار و اعتراف به زبان و عمل به جوارح و اعضاست. در سوره حجرات آیه 14 می‌خوانیم: «قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ...». (اعراب بادیه نشین گفتند: ایمان آورده‌ایم، به آنها بگو: شما ایمان نیاورده‌اید، بگوئید اسلام آورده‌ایم، ولی هنوز ایمان وارد قلب شما نشده است).

در اینجا این سؤال مطرح می‌شود که تفاوت اسلام و ایمان چیست؟ طبق این آیه تفاوت «اسلام» و «ایمان»، در این است که «اسلام» شکل ظاهری قانونی دارد، و هرکس شهادتین را بر زبان جاری کند، در سلك مسلمانان وارد می‌شود، و احکام اسلام بر او جاری می‌گردد. ولی ایمانی که امر واقعی و باطنی است و جایگاه آن قلب آدمی است، نه زبان و ظاهر او. مسلمان در صورتی مؤمن است که در باطن نیز مطیع باشد، و اگر تنها به زبان اظهار طاعت کرد مسلمان است نه مؤمن، لازمه ایمان اقرار قلبی با فروتنی، و تقرب آگاهانه است.

«اسلام» ممکن است انگیزه‌های مختلفی داشته باشد، حتی انگیزه‌های مادی و منافع شخصی، ولی «ایمان» حتماً از انگیزه‌های معنوی، از علم و آگاهی، سرچشمه می‌گیرد، و همان است که میوه حیات‌بخش تقوی بر شاخسارش ظاهر می‌شود. این همان چیزی است که در عبارت گویائی از پیغمبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله آمده است: «الاسلام علانیه، و الایمان فی القلب؛ (2) اسلام امر آشکاری است، ولی جای ایمان دل است».

و در حدیث دیگری از امام صادق علیه السلام می‌خوانیم: «الاسلام یحقن به الدم و تؤدی به الامانة، و تستحل به الفروج، و الثواب علی الایمان؛ (3) با اسلام خون انسان محفوظ، و ادای امانت او لازم، و ازدواج با او حلال می‌شود، ولی ثواب بر ایمان است».

و نیز به همین دلیل است که در بعضی از روایات مفهوم «اسلام» منحصر به اقرار لفظی شمرده شده، درحالی که ایمان اقرار توأم با عمل معرفی شده است «الایمان اقرار و عمل، و الاسلام اقرار بلاعمل». (4)

همین معنی به تعبیر دیگری در بحث «اسلام و ایمان» آمده است، «فضیل بن یسار» می‌گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم فرمود: «ان الایمان یشارک الاسلام، و لا یشارکه الاسلام، ان الایمان ما وقر فی القلوب، و الاسلام ما علیه المناکح و الموارث و حقن الدماء؛ (5) ایمان با اسلام شریک است، اما اسلام با ایمان شریک نیست (و به تعبیر دیگر هر مؤمنی مسلمان است، ولی هر مسلمانی مؤمن نیست). «ایمان» آن است که در دل ساکن شود، اما «اسلام» چیزی است که قوانین نکاح و ارث و حفظ خون بر طبق آن جاری می‌شود».

ولی این تفاوت مفهومی در صورتی است که این دو واژه در برابر هم قرار گیرند، اما هرگاه جدا از هم ذکر شوند، ممکن است اسلام بر همان چیزی اطلاق شود که ایمان بر آن اطلاق می‌شود، یعنی هر دو واژه در یک معنی استعمال گردد. (6) پی نوشت‌ها:

1. علامه مجلسی، بحارالانوار، ج 66، ص 74، اسلامیه، تهران، مکرر
2. همان، ج 65، ص 239
3. شیخ کلینی، اصول کافی، ج 2، ص 24، دارالکتب الاسلامیه، تهران، 1365 ش
4. همان
5. همان، ج 2، ص 26
6. مکارم شیرازی ناصر، تفسیرنمونه، ج 22، ص 210، دارالکتب الاسلامیه، تهران، 1374 ش